

Η φούσκα των υδρογονανθράκων

27 09 2019 | 10:30

Στις 18 Σεπτεμβρίου κατατέθηκαν στην Βουλή για κύρωση τέσσερις νέες συμβάσεις παραχώρησης θαλάσσιων «οικοπέδων» συνολικής έκτασης 50.000 τ.χλμ. σε πετρελαϊκές επιχειρήσεις, μόλις λίγες μέρες πριν την σημαντική δέσμευση του πρωθυπουργού για τη κλείσιμο των λιγνιτικών μονάδων έως το 2028.

Παρότι από το 2012 μέχρι σήμερα οι διαδοχικές κυβερνήσεις, ανεξαρτήτως κομματικής απόχρωσης, έχουν παραχωρήσει μια θαλάσσια και χερσαία έκταση 78.000 τ.χλμ, με τεράστια ρίσκα για τον φυσικό πλούτο της χώρας, το Ελληνικό Κράτος έχει αποτύχει παταγωδώς τόσο στο να διενεργήσει μια σοβαρή εξέταση κόστους-οφέλους (όπως θα όφειλε οποιαδήποτε σοβαρή κυβέρνηση), όσο και να ενημερώσει τους πολίτες για τα πραγματικά φορολογικά έσοδα που θα αποφέρουν οι εξορύξεις.

Έτσι τόσο οι πολίτες, όσο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αναγκάζονται να ενημερώνονται από συγκεκριμένες 'πηγές' (όπως την ίδια την πετρελαϊκή βιομηχανία), οι οποίες δεν εξηγούν ποτέ με τρόπο αντικειμενικό, σαφή και στοιχειοθετημένο πώς προκύπτουν οι εκτιμήσεις τους, σε ποιες μελέτες βασίζονται και ποια σενάρια εξετάζουν, όπως γίνεται σε κάθε σοβαρό business plan.

Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εισήγηση του προέδρου της Ελληνικής Διαχειριστικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων (ΕΔΕΥ), κ. Γιάννη Μπασιά, στην Έκθεση Αξιολόγησης Συνέπειων Ρυθμίσεων για την παραχώρηση των τεσσάρων νέων «οικοπέδων», που κατατέθηκε πρόσφατα στη Βουλή.

Σε αυτή την εισήγηση, ο κ. Μπασιάς δηλώνει ευθαρσώς πως «τα έσοδα για το Ελληνικό δημόσιο [...] εκτιμάται ότι θα ανέρχονται σχεδόν στο 40% του συνολικού οικονομικού οφέλους της επένδυσης».

Αυτή η διατύπωση είναι ένα μνημείο ασάφειας: από λογιστική σκοπιά δεν σημαίνει απολύτως τίποτα και δεν στηρίζεται σε καμία οικονομοτεχνική μελέτη.

Επίσης, αυτό το ποσοστό δεν προκύπτει από τις συμβάσεις παραχώρησης που κατατέθηκαν στη Βουλή. Όπως εξηγείται λεπτομερώς και παρακάτω, οι συμβάσεις αυτές προβλέπουν πολύ περιορισμένα έσοδα για το Δημόσιο, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά στο σκέλος των άμεσων εσόδων.

Ειδικότερα:

Μισθώματα

Κατά τις συμβάσεις που έχουν κατατεθεί για κύρωση στη Βουλή, το βασικό έσοδο του Δημοσίου αποτελείται από τα μισθώματα (royalties). Το μίσθωμα δεν είναι ένα σταθερό ποσοστό επί της παραχθείσας ποσότητας (όπως συμβαίνει σε άλλες χώρες), αλλά είναι συνάρτηση των πετρελαϊκών τιμών και του κόστους εξόρυξης (cost of oil). Ανάλογα με τη διακύμανση αυτών των δυο παραγόντων, το Κράτος θα λαμβάνει το 4% με 15% (για κάποιες προηγούμενες παραχωρήσεις το προβλεπόμενο μίσθωμα κυμαίνεται μεταξύ 2% και 20%) της παραχθείσας ποσότητας, σε χρήμα ή σε είδος.

Ένα ρεαλιστικό σενάριο είναι το ποσοστό του μερίσματος να είναι μεσοσταθμικά της τάξης του 6% ή 7%, κατά μέσο όρο για μια περίοδο 25 ετών. Με άλλα λόγια, για κάθε 100 Ευρώ παραγωγής, το Δημόσιο θα λαμβάνει 6 ή 7 Ευρώ.

Ας παραθέσουμε ένα απτό παράδειγμα. Το κοιτάσμα του Δυτικού Πατραϊκού υπολογίζεται σε 120 εκατ. ανακτήσιμα βαρέλια πετρελαίου. Εάν υποθέσουμε (μια αισιόδοξη εκτίμηση) πως οι πετρελαϊκές τιμές θα είναι, σε πραγματικούς ορούς και κατά μέσο όρο, της τάξης των \$70 το βαρέλι (63.7 Ευρώ) κατά τα επόμενα 25 χρόνια, τότε η συνολική αξία του κοιτάσματος μπορεί να εκτιμηθεί σε 8.9 δισ. Ευρώ. Το συμβόλαιο του Δυτικού Πατραϊκού προβλέπει ένα

μίσθωμα που κυμαίνεται από 2% έως 20%. Ακόμα κι αν υποθέσουμε, σε ένα αισιόδοξο σενάριο, πως το μίσθωμα θα είναι της τάξης του 10% σε βάθος 25ετίας, το Δημόσιο θα λάβει συνολικά 892 εκατ. Ευρώ. Με άλλα λόγια, κατά μέσο όρο περίπου 35 εκατ. το χρόνο.

Πρόκειται για ένα πενιχρό ποσό, εάν αναλογιστούμε πως τα συνολικά φορολογικά έσοδα του Δημοσίου ήταν της τάξης των 47.8 δις. Ευρώ το 2018.

Ακόμα κι αν αποδειχτεί πως Ελλάδα διαθέτει «δέκα Πατραϊκούς», τα ετήσια έσοδα μέσω μισθωμάτων θα αντιστοιχούσαν, με βάση τις παραπάνω παραδοχές, στο 0.7% των ετήσιων φορολογικών εσόδων του Δημοσίου (περίπου 356 εκατ. Ευρώ).

Φόρος εταιρικού εισοδήματος

Μια δεύτερη, αν και περιορισμένη, πηγή εσόδων για το Δημόσιο είναι ο φόρος εισοδήματος. Αξίζει σε αυτό το σημείο να σημειώσουμε πως οι πετρελαϊκές επιχειρήσεις τυχαίνουν προνομιακού καθεστώτος καθώς, αντίθετα με τις υπόλοιπες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας, δεν υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος 28%, αλλά 20% συν ένα επιπρόσθετο ποσοστό της τάξεων των 5% που θα λαμβάνουν οι περιφέρειες. Πρέπει επίσης να επισημανθεί πως τα έσοδα μέσω της φορολογίας εταιρικού εισοδήματος θα είναι αντιστρόφως ανάλογα με τα έσοδα μέσω μερισμάτων, καθώς τα τελευταία αφαιρούνται από την φορολογική βάση της επιχείρησης.

Ο φόρος εταιρικού εισοδήματος δεν υπολογίζεται φυσικά ως ποσοστό του κοιτάσματος, αλλά ως ποσοστό των κερδών προ φόρου, τα οποία δεν αποτελούν πάρα ένα μικρό ποσοστό της αξίας παραγωγής.

Χρησιμοποιώντας και πάλι το παράδειγμα του Πατραϊκού, αφαιρώντας το μίσθωμα και υποθέτοντας ένα περιθώριο κέρδους προ φόρων της τάξης του 10%, το ποσό επί του οποίου θα φορολογηθεί η εταιρεία είναι της τάξης των 34.2 εκατ. το χρόνο (856 εκατ. σε βάθος 25ετίας). Το Κράτος αναμένεται να λαμβάνει το 20% αυτού του ποσού, δηλαδή 6.8 εκατ. Ευρώ ετησίως για 25 χρόνια, και η περιφέρεια το 5%, δηλαδή 1.7 εκατ. Ευρώ ετησίως.

Ακόμα κι αν το περιθώριο κέρδους προ φόρων αποδειχτεί μεγαλύτερο, φερειπείν της τάξης του 20%, είναι σαφές πως ο φόρος εταιρικού εισοδήματος θα αποφέρει ήσσονος σημασίας έσοδα στο Ελληνικό Δημόσιο και τις περιφέρειες. Ιδίως για τις περιφέρειες, είναι αδιανόητο να θεωρείται πως ποσά τέτοιας τάξης μεγέθους αποτελούν «αντισταθμιστικό» για την περιβαλλοντική υποβάθμιση που θα υποστούν.

Θετικό ή αρνητικό ισοζύγιο;

Είναι δεδομένο πως οι παραπάνω εκτιμήσεις βασίζονται σε ενδεικτικές υποθέσεις εργασίας, και πως απαιτείται πολύ πιο λεπτομερής δουλειά για να υπολογιστεί ένα ακριβές εύρος εσόδων για το Δημόσιο. Επίσης, υφίστανται σαφώς έμμεσες συνεισφορές λόγω οικονομικών πολλαπλασιαστών που πρέπει να συνυπολογιστούν.

Εντούτοις, από την άμεση φορολογία τουλάχιστον, δεν προκύπτουν τάξεις μεγέθους που να δικαιολογούν τις θριαμβολογίες αυτών που θεωρούν πως το Δημόσιο θα λαμβάνει σημαντικά έσοδα.

Οποιαδήποτε σοβαρή ανάλυση οφείλει εξίσου να εξετάσει μια σειρά άλλων οικονομικών παραμέτρων που θέτουν υπό αμφισβήτηση το υποτιθέμενο θετικό αντίκτυπο των εξορύξεων. Πρώτον, στα έσοδα του Δημοσίου οφείλουν να συνυπολογιστούν ενδεχόμενες άμεσες και έμμεσες κρατικές επιδοτήσεις, που αποτελούν κόστος για το Δημόσιο. Παραδείγματος χάριν, το πρόσφατο «αναπτυξιακό πολυνομοσχέδιο» που κατατέθηκε σε διαβούλευση στις 11/09, επιτρέπει εφεξής την υπαγωγή «υποστηρικτικών δραστηριοτήτων εξόρυξης» φυσικού αερίου και πετρελαίου στον επενδυτικό νόμο, το οποίο συνεπάγεται επιδοτήσεις ή/και φοροελαφρύνσεις για τις πετρελαϊκές επιχειρήσεις.

Δεύτερον, όπως τονίζουν πλέον δεκάδες διεθνείς εκθέσεις και επιστημονικές μελέτες, η πλειονότητα των νέων εξορύξεων ενδέχεται στο άμεσο μέλλον να καταστούν οικονομικά ασύμφορες. Σύμφωνα με τη Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος του ΟΗΕ (στην Ειδική έκθεση για τον 1.5ο Κελσίου), η κατανάλωση πετρελαίου και φυσικού

αεριού πρέπει να μειωθεί κατά τουλάχιστον 54% και 37% αντίστοιχα, έως το 2050 με σκοπό τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 1,5°C. Η σταδιακή μείωση της ζήτησης για υδρογονάνθρακες θα μειώσει αναπόφευκτα την τιμή των υδρογονανθράκων, καθιστώντας ασύμφορες τις πιο κοστοβόρες εγκαταστάσεις (“stranded assets”), όπως είναι οι βαθείες και υπερβαθείες εξορύξεις που σχεδιάζονται σε Ιόνιο και Κρήτη. Σε αυτό το πιθανό σενάριο, τα οφέλη αναμένονται να είναι από μηδενικά έως και αρνητικά.

Τρίτον, όπως καταδεικνύει η οικονομοτεχνική ανάλυση για τις επιπτώσεις των προγραμμάτων εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χώρα μας («[Economic impacts of the exploitation of hydrocarbons in Greece](#)» από τον οργανισμό οικονομικών αναλύσεων Eftec για λογαριασμό του WWF Ελλάς), ο πολύ υπαρκτός κίνδυνος εκτεταμένης θαλάσσιας και παράκτιας ρύπανσης λόγω των εξορύξεων ενδέχεται να έχει δριμύτατες αρνητικές επιπτώσεις σε άλλους κλάδους της οικονομίας, όπως ο τουρισμός, με το σωρευτικό κόστος να αγγίζει τα 6 δισ. ευρώ σε βάθος 25ετίας.

Όταν το διακύβευμα είναι το μέλλον του θαλάσσιου και του παράκτιου φυσικού πλούτου της χώρας μας, που απειλείται ευθέως από ενδεχόμενες εξορύξεις, το ελάχιστο που οφείλει να κάνει το Ελληνικό Κράτος είναι μια σοβαρή εξέταση των οικονομικών των υδρογονανθράκων, και των εναλλακτικών δυνατοτήτων για επενδύσεις σε καθαρή ενέργεια, πριν ακόμα προχωρήσει με την κύρωση νέων συμβάσεων.

Οφείλει επίσης να αναλογιστεί την ευθύνη της Ελλάδας στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, από τη στιγμή που γνωρίζουμε πως η εκμετάλλευση των ήδη υπαρχόντων κοιτασμάτων πετρελαίου και αεριού παγκοσμίως μας οδηγούν πολύ πάνω από το ασφαλές όριο του 1.5ο Κελσίου, με εν δυνάμει καταστροφικές συνέπειες για την ελληνική κοινωνία και οικονομία, όπως υπογραμμίζει η μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδος, «Οι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα».

***Ο Ολιβιέ Βαρδακούλιας είναι Οικονομολόγος - Υπεύθυνος Οικονομικών Πολιτικών της WWF Ελλάς.**